

(LE TRAVAILLEUR)

АБОНИРАНИЕТО СТАВА:

Търново, у редактора

и Шуменъ, печатница „Основа“.

10 СТОТИНКИ ВСѢКИ НОМЕРЪ

Както и да било, по редакторитѣ на в. „Свобода,“ като си мислятъ така, намиратъ, че у насъ нѣмало „буржуазна класа.“ Съ това тѣ, види се, неискатъ да кажатъ, че има само „народно-либерална партия,“ а не класи, че нашата буржуазна класа е „народно-либерална.“ Никои не се двоуми, че нашата буржуазна класа е „народно-либерална.“ Но отъ това не излиза, че нѣма „буржуазна класа.“ Въ Народното Сѣбрание засѣдаваха преди нѣколко дена фабриканти и предприемачи. Панетина, „народно-либералната“

Намѣсто дребнитѣ самообразователни групи и образувани чрезъ пропаганда и мѣстнитѣ политически организации, ний срѣщаме сега въ по-предиаитѣ страни работнически съюзи и партии, които съединяватъ пролетариата отъ различнитѣ индустриални центрове въ обществена армия съ една программа на дѣйствие, а често съ единъ и същъ *централенъ органъ*. Преди 20 години работническото движение въ Италия, Испания и Англия се намираше само въ зачатъчно състояние. Сега обладава значителни и ядро сплюснати западни работнически съюзи. Италианскитѣ работници само преди

Въ Франция социалистическата партия не е организирана въ единъ централизиранъ националенъ съюзъ. Но влиянието ѝ не е по-малко силно и при това се разпространява по-бече или по-малко въ всичкиѣхъ промишлени цуктове. Процесъа, чрезъ който се силзява съединеніи французски работникъ въ една организация се извършва до това време най-главно въ видъ на образуване на угодъменне на занаятчийскитъ съюзи. И въ тази областъ протектариатъ въ Франция въ послѣднитъ десетилѣтия направи твърдъ голъми успѣхи. При това не трѣбва да се именува изъ предъ очи, че тѣзи съюзи се намиратъ подъ непосредственото ръководство

наша „буржуазна класа“ бѣше слаба; но „закона за насърчение на мѣстната индустрия“ предложени и гласувани отъ „народно-либералната партия“ даде ѝ сила, вдъхна ѝ енергия. Да отрича човекъ този фактъ, ще рече, да има до нѣмай-къдѣ „разгорѣдени мозъци“...

И тъй „народно-либералната партия“ е „буржуазната класа“ и „буржуазната класа“ е „народно-либералната партия.“ Тя е партията на силнитѣ, за това е и силна. Вългарската социалъ-демократическа партия е партията на бѣдната класа, на слабитѣ, угнетенитѣ и ограбванитѣ, ти е слаба. Да стане по-силна зависи отъ нея, чиято страна тя държи—отъ бѣдната работническа класа. Впрочемъ бѣдницето ще рѣши, кой е слабъ и кой е силенъ...

С. Д.

НАШИТѢ ЗЕМЛЕДѢЛЦИ.

Каквото се каза за нашитѣ занаятчии, същото тукъ-рѣчи може да се каже и за нашитѣ земледѣлци. Нашитѣ малки земледѣлци отъ година на година отпадатъ. Едно време, преди, наприимѣръ, 40—50 години, основа на земледѣлческия животъ у насъ бѣше задружното живѣние на нѣколко селски фамилии заедно. Нѣколко брати съ своитѣ фамилии, съ дѣцата си, женитѣ си и съ тѣхнитѣ дѣца и жени живѣяха наедно, земята и потребнитѣ за нейното обработване сѣчана—оралата, колята, мошкитѣ и лопатитѣ, становецѣ и чакрицѣтѣ, воловете и вѣнчиия добитѣкъ—бѣха общи и общо работѣха. Вѣткой отъ такава „задруга“ работѣше споредъ възрастта, споредъ пола и споредъ времето. Не се дѣлѣха, а каквото изработваха бѣше на всички: вѣткой се хранѣше и обличаше отъ общото, по-трѣбитѣ на вѣското се задоволяваха отъ общитѣ сѣдѣтѣ—отъ общата храна, отъ общата вѣлна, отъ общото вино, отъ общото сирене и масло, а така също отъ общитѣ пари. Съ други думи, преди стотина години въ нашитѣ села повечето селски домакинства, а едно време, вѣнчки селски домакинства въ цѣлия свѣтъ живѣяха и работѣха така, както се предполага, че ще живѣятъ хората въ бѣдницето социалистическо

общество, за обхванването на което се борятъ социалиститѣ и което по необходимостъ ще се обхване. Само съ тази разлика, че основата на тѣзи селски „социалистически“ наредби имаше много простъ видъ, когато бѣдницѣтѣ социалистически наредби ще бѣдатъ турени пакъ на общото владѣние сѣчната за работеніе и на общото ползване отъ плодовитѣ на труда, но въ много по-широкъ и по-добъръ видъ.

Така живѣяха нашитѣ земледѣлци преди 50—60 години—задружно, безъ да се дѣлятъ. Този задруженъ животъ го имаше въ много селски домакинства до преди малко, даже подиръ освобождението се сѣчаше тукъ-тамъ въ селата. Но колкото повече се развиваше нашата страна, колкото повече нашия народъ се обнижаше и се обнижава съ другитѣ народи, толкова повече се распадале задружния животъ на селскитѣ домакинства. Защо, другъ пѣтъ ний ще раскажемъ по-нашироко. Тукъ ще кажемъ за най-главнитѣ причини, отъ които се съсипваха и се съсипватъ старитѣ основи на нашия селски животъ. Колкото повече нашата страна се обнижаше и се обнижава съ другитѣ народи, толкова повече стоки захванаха да нахлуватъ отъ вѣтъ и по-евтини и по-хубави на гледъ. Вѣткой виждаше, че пѣща, за изработването на които въ едно домакинство се полагаха голѣмъ трудъ, можеше да си купи по-евтино и по-хубави. Съ други думи, вѣткой захвана да вижда, че има и другъ начинъ за добиване на пѣщата, които сѣ потребни на човека,—съ пари. Отъ това мнозина захванаха да гледатъ на задружния животъ не като на единичѣтъ начинъ за живѣние и прехранване. Вѣткой захвана да тегли на своя глава: общото работеніе и общото ползване нмъ се виждаше вече за не добро и нмъ се струваше, че вѣткой за себе си да се грижи е най-добро. И захванаха селскитѣ домакинства да се дѣлятъ. Сега на вѣтъкъдѣ, къдѣто и да отидешъ по селата, сѣ чуващъ за дѣлаба караницѣтѣ на братиията. Дѣлаба на вѣтъкъдѣ, двама братиия не могатъ живѣ наедно. И колкото по-нататѣкъ отиваме, толкова повече се дѣлятъ селскитѣ домакинства. Старитѣ наредби въ селския животъ основани на задружността сѣ по-

вече се губятъ, се съсипватъ.

Съсипването на задружността води подирѣ си съсипанята на най-голѣмата частъ отъ нашитѣ земледѣлци. И наистина, едно селско задружно домакинство отъ 20—30 души съ 50 уврата земя, съ 4-5 ораля и толкова чифта волове можеше да живѣе съ общъ трудъ и общо ползване, бѣше много по-силно. Раздѣленіето на такова домакинство отелабова вѣнчки. Защото 50 уврата земя се раздѣли между десетина души съ половинъ и съ единъ волъ. А това е общо ослабване на вѣнчки. Ако по-напредъ вѣнчки заедно бѣха по-заможни, подирѣ раздѣленіето нмъ вѣнчки испадатъ въ най-лошо положение, което ги води къмъ обща съсипия. Затова именпо напоследѣкъ на вѣтъкъдѣ въ селата се забѣлѣзва отпаданіето на повечето наши малки земледѣлци. Днесъ сѣ по-вече и повече дребни земледѣлци сѣ принудени да напуцатъ земята и да диятъ другадѣ прехрана.

И друго има. Едно селско задружно домакинство можеше вѣнчко да си изработва, безъ да има нужда да купува пѣща отъ вѣтъ, или като купуваше тѣрдѣ малко пѣща. Но слѣдъ раздѣленіето на задружнитѣ домакинства на отдѣлни малки домакинства, вече вѣчко не може съ труда на своитѣ членове да изработва вѣнчко потребно за тѣхъ. Най-много пѣща то трѣбва да ги купува. Но съ какво се купува? Разбира се, че съ пари. А пари отъ къдѣ да се взематъ? Единъ земледѣлецъ може да ги вземе като продаде това, което изработи. Най-много той работи жито. Ще рече, за да вземе пари трѣбва да продаде жито. Но тукъ вече се захванца най-голѣмото зло за земледѣлца.

Въ единъ отъ миналитѣ броеве на този вѣстникъ се каза, че цѣната на нашитѣ жита сѣ повече пада. Причината на това е, че отъ вѣтъ иде жито много по-евтино. Още въ 1888 год. Руссенския Окр. Управителъ, като говори за причинитѣ, отъ които отпадна нашето земледѣние и търговия, каза, че причината на това е, дѣто много америкаанско и русско жито нахлува отъ вѣтъ у насъ и намалява цѣната на нашето. Така щото малкия земледѣлецъ и да продаде вѣнчкото си жито пакъ не може да поерѣдне вѣнчкитѣ

си нужди. При туй, колко той жито ще искара на годината при малко земя и при старитѣ дѣдовски сѣнчъкъ съ които обработва земята.

Най-сетѣ има и това: пари трѣбватъ и за исплащаніе на данѣнитѣ, които отъ година на година ставатъ повече. Ставатъ повече, защото нашата държава трѣбватъ много парѣ. Трѣбватъ ѝ пари за желѣзницѣ и морски пристанища; трѣбватъ ѝ пари спомоганіе на фабриканти и предприемачи, или изобщо, за насърчение едрото работеніе, на едрото произвѣство, както казватъ, съ машини. Трѣбватъ ѝ пари за войската, трѣбватъ ѝ пари за много други пѣща. Не пѣтъ дума, че тия пари ще отидатъ въ полза само на ония, които иматъ,—на богатитѣ фабриканти, търговци, земледѣлци, чифликчи и предприемачи: то другоиче не може, трѣбва да се насърчава индустрията, работеніето по едро. Защото безъ него пѣтъ още по-зло. Ела зло, че безъ тебе по-злото остава да се каже.

И така, на нашата държава трѣбватъ пари и много пари. Ето сега направилъ заемъ отъ 145 милиона левта. А отъ къдѣ ще се взематъ тия пари? Отъ къдѣто се взематъ обикновенно—отъ народа. Знае се сега, че единъ нашъ земледѣлецъ плаща данѣци пѣти повече отъ единъ чиновникъ и пѣти повече отъ единъ търговецъ и фабрикантъ. Ще рече, най-голѣмата частъ отъ данѣнитѣ плащатъ нашитѣ земледѣлци. А, за да плащатъ данѣнитѣ, трѣбва да продадатъ житото, и друго каквото добие отъ занаята си. Но главно отъ житото. А пѣтъ цѣната на житото, както рѣкохме катогоди, пада по ниско. При туй, като работи дребно, като обработва малко земя и съ прости сѣчива—орала и други—може да искара много жито. Остану му да заложилъ земята у лихваритѣ и земледѣлческитѣ касни и подирѣ пѣщата ко години да изгуби земята и да остане съ голи рацѣ. Така и става съ повечето наши земледѣлци. Отъ годината на година сѣ повече земледѣлци отиватъ и отиватъ да ставатъ ратни емин работници у по-заможнитѣ земледѣлци, у чифликчии или въ тоя кой фабрика, или да се заловятъ въ нѣкоя друга работа съ наемна пѣща.

на хора социалисти и които изцѣло сѣ проникнали съ социалистически стремления.

Въ Белгия съединеніето на работницѣтѣ въ единъ *централизованъ* съюзъ става на-гледъ неуспѣшно и по-бързо отколкото въ Франция. Тукъ работническата партия е федерация на вѣнчки работнически съюзи, като наченемъ отъ самообразованитѣ групи и политически общества и свършимъ съ едритѣ занаятчийски дружества. Въ малко измѣнена форма този същия процесъ, сплюването на работницѣтѣ отъ вѣнчкитѣ страни въ една национална (въ смисълъ *господарствени*) армия непрѣкъснато се извършва и въ Англия. Дребнитѣ мѣстни съюзи играйтъ тамъ една забѣлѣзана роль и повечето отъ тѣхъ вече сѣ сѣли въ огромни национални съюзи, а последнитѣ отъ своя страна иматъ общъ центръ на вѣтъгодишнитѣ конгреси и въ „Парламентския Комитетъ“, състоици отъ депутати, избираеми отъ самитѣ работници въ Долната камара. Конгреситѣ обещаватъ въпроси, които се касаятъ изцѣло до работнически класъ. Право за представителство иматъ само едритѣ организации. А тъй като числото на членовецѣ на тия конгреси превинава сега 600,000, то е очевидно, че общата цифра на английскитѣ работници, организирани въ разнообразни съюзи, трѣбва да бѣде близо около милионъ.

Най-сетѣ, предъ очитѣ ни се испрѣчва и обширното силно движение въ Холандия и Дания. Въ Холандия, безъ да се гледа, че нѣма всеобщо избирателно право, социалистическата партия можа вече да прокара свой кандидатъ въ парламента. Даже въ Норвегия и Швеция, за които още не-

дава се говорѣше, че нѣматъ пролетариатъ, изникна въ последнитѣ години работническо движение. То, безъ съмѣние, се губи предъ гиганскитѣ вѣнчки революционното движение въ голѣмитѣ господарства; но по размѣра, по интензивността, особено по съзнателността си, трѣбва да бѣде поставено по-горѣ отъ движението въ Южнитѣ романски страни въ продължение на 60-иъ години, макаръ тѣ напоследѣкъ да сѣ били важне съпротивление на Интернационала.

Но съ особена чюдна бързина се извършва обединеніето на работницѣтѣ въ една армия за борба противъ капитала въ Съединенитѣ Щати на Сѣв. Америка. Тукъ ний сѣчваме съюза „Рицари на труда“, който има около 500,000 членове*). А между това, той е основанъ въ 1869 г. Той се състои отъ 4,000 клонове и се простира задъ предѣлитѣ на Съединенитѣ Щати и даже задъ Америка, тъй като има секции въ Англия и Белгия. Наредъ съ тѣхъ съществуватъ и други съюзи съ десетини и стотини хиляди членове. Освѣтъ това, въ голѣмитѣ промишленни центрове вѣнчкитѣ тия съюзи (или тѣхнитѣ клонове) сѣ съединени въ една мѣстна федерация съ общъ административно-законодателенъ центръ, който се състои отъ тѣхнитѣ избрани представители. Около 70 журнала се явяватъ специални органи на работнически класъ въ Сѣверна Америка. За да дадемъ какво-

*) Въ последнитѣ години числото на членовецѣ спаднало до 200,000, тъй като преди били вѣнчки или повече отъ 700,000. По тази загуба пропѣла въ слѣдствие образуваніето на нови национално-господарствени съюзи въ отдѣлнитѣ отрасли на труда. Тѣзи чисто занаятчийски или професионални организации се явяватъ центръ за привличаніе на значителна частъ отъ америкаанскитѣ работници.

да е поитне за организацията и силата на работническитѣ съюзи въ тази страна, достатъчно е рти да приведемъ тоя фактъ. Пивоварното работническо дружество, основано преди нѣколко години и, въ своя страна, съставляващо една отъ многото члене на огромната федерация на пѣмекитѣ занаятчийски съюзи въ Америка, израсходи въ продължение на деѣ години 3 мѣсеца (отъ Януарий 1886 г. азъ до Априлий 1888) за поддръжка на стачечницѣтѣ, които *дринитѣ отрасли на трудѣтъ* около 240,000 лѣ въ Съюзѣтъ „Рицари на трудѣтъ“ израсходва въ 14-иъ год. повече отъ 491,000 долара, т. е. около деѣ милиона милиона лева. По въ отчета *) на съюза на съюза не сѣ указани расходитѣ за пѣти клонове. Съ каква бързина се развива работническото движение въ Америка ще ни покаже, меѣ другоето, съюза „Братство на столаритѣ и дървоциѣтѣ“. Той е основанъ преди нѣ. око години, при основаваніето му въ него влизаха 19 мѣстни съ 2042 члена. Преди една година имаше пѣти клонове бѣха 306, а членовецѣ—41,000. спечели презъ този периодъ на 40 мѣсеца девѣи съвъ, а въ пѣтъи даже осемчасовъ работенъ

II

Заедно съ развитіето на работническитѣ организации непрекъснато растяха и се развиваха тѣхъ *дисциплината и енергията* въ борбата въ господствующата класа. Когато му дойде мѣсто ний ще потвърдимъ казанното съ епизоди (сѣ

*) Поне въ този видъ, както е резюмиранъ въ „Социалъ-демократъ“ (№ 47, 1887 г.).

и на по голѣмата частъ отъ нашѣ
земледѣлци съдбата имъ е робуване.
ова ги очаква повечето отъ тѣхъ.

Повечето отъ тѣхъ ще изгубятъ
землята, която малко по малко се събира
ръцѣтъ на вѣлоко-голѣми земе-
дѣлци. По-голѣмата частъ отъ на-
шѣ земледѣлци ще станатъ ребе на
българина капиталисти, га които ще
имъ работятъ даромъ. Туй тѣ трѣба да
познаятъ. Не могатъ да избѣгнатъ отъ
предприемателство. Дребното земледѣлие днесъ
не може да зацѣпи и да отсѣли
производството си на голѣмото капиталисти-
ство. Трѣбало земледѣлие. Но може ли да се
обачи тѣснотата на нашѣ земледѣлци отъ роб-
ство, което ги очаква? Може, разбира
въ това. Другъ пътъ ний ще кажемъ, какъ
на българина да стане това освобождение. Тука
е спомогнѣтъ само, че спасението
мачи: и нашѣ земледѣлци, както и на
се всички унищени и поробени, е въ за-
несто нужното работеніе съ общи сѣчии,
онце въ общи машини. Да стане земата общо-
по-здравѣние и да се работи отъ работни-
чески дружества, съ машини — тога
а трѣмо ще спаси по-голѣмата частъ отъ
нашѣ земледѣлци отъ жакитѣ и тер-
на лѣта, които теглятъ сега и които ги
ли парикватъ. Другадъ за тѣхъ нѣма сна-
венно-ние, освѣтъ тамъ гдѣто нѣмъ показ-
е еднѣмъ гий социалистичѣтъ — въ общото
бди *Задълженіе на земята, на фабричнитѣ*
инкѣ и машинитѣ и на всички друго, ко-
говецѣто служи за създаване индустри, по-
голѣматѣ на всички съ общото имъ пол-
напашаніе отъ всички. Д. Благоевъ.

Съобщенията въ България.

Думата ни е за пѣтнитѣ и телеграфни-
о работѣ съобщения.
Може на вѣрно да се каже, че за раз-
нието на една страна може да се сѣди
по това, до колко съобщенията сѣмъ де-
наредени, сѣмъ бързи и евтини. При доб-
ритѣ пѣтъ, бързитѣ и евтинитѣ съобщения хо-
въ пѣвата повече влизатъ въ сношения, повече
двигатъ, повече се запознаватъ едни
други. Всичко това повече ги развива,
е вече развита у тѣхъ общественостъ и
жданственностъ. Изобщо безъ добри съ-
и отпадения развитието на народитѣ върши
апанно. Колкото по-малко сѣмъ развити съб-
нитѣ нията въ една страна, толкова по-мал-
е развита тя. И обратно. Въ страни
ни въ то има добри съобщения, повече и по-
овитѣ рзо се развиватъ.

Нашата страна не може да се похвали

съ добри съобщения било пѣтни, било те-
леграфно-пощенски. Разбира се, че въ срав-
неніе съ съобщенията преди 20—30 го-
дини, днесъ България има повече и по-
добри съобщения. Но таква сравнение
нищо не показва. Въ 20 или 30 години
днесъ може да се направи такъвъ напре-
дѣкъ, за който на другитѣ народи сѣмъ биле
потребни 200 или 300 години. Освѣтъ дѣ-
то нѣмаме много добри и много бързи
съобщения, но и тия, които ги имаме, не
сѣмъ нито тѣй добри нито тѣй бързи. Ний
нѣмаме достатъчно число добри и здрави
пѣсета. А за между-селскитѣ пѣтници не
може и дума да става. България нѣма нуж-
нитѣ железници и параходи и нѣма доб-
рѣ уредени телеграфни и пощенски съб-
щения. А каквито железници, телеграфни
и пощенски съобщения има, не всѣкога
отсѣтъ на висотата на свѣето назначение.

За сега ще се сравнимъ съ горнитѣ
български, като оставиме да се повърпемъ
върху тѣхъ другъ пътъ. Тука ще приба-
вимъ само слѣдующитѣ факти, които по-
твърдяватъ горѣказаното. Между Русе
— Варна има железница. Тѣзи железни-
ца е купена отъ Хиршовата компания за
една преголѣма сума. Ний нѣма да се
спускаме тука да говоримъ до каква стѣ-
пенъ е неудобна за пътуване по тѣзи пре-
скажна железно-пѣтна линия, нито пъкъ
колкоизминати разпоски ти струва на Бъл-
гария всѣка година. Но едно нѣщо, което
тукорѣчи всѣка зима се случва съ нея,
е прикѣсването на съобщенията между
Русе—Варна, слѣдователно между една
голѣма частъ отъ Южна—България и
една частъ отъ Южна—България, а така
сѣмъ и между Европа и Истокъ презъ
Варна, на едно извънмѣрно дълго време.
Стигатъ единъ спѣтъ малко по-голѣмъ
или една веселца, или едно дѣждливо
време, за да се прекѣснатъ съобщенията
по тѣзи линии за една иза дѣтъ и повече
недѣли. Миналата зима съобщенията по
тѣзи железница бѣха прекѣснати на ед-
на недѣла, а тѣзи година прѣбѣснаха се
на дѣтъ недѣли и повече. Отъ 21 Декем-
врий миналата година и до 7-й Януарий
93 година нѣма още движение по тѣзи
линии. Да се случеше въ Европа толкова
нѣщо, щѣме да докара всички въ голѣмо
очудване и смѣйване. Дѣтъ недѣли една
железница да се бори съ сѣтъ и да нѣмъ
никакви съобщения! Нѣкакъ много чуд-
на излиза работата. Казватъ, че дѣтъ ма-
шини за чистеніе на спѣтъ по линията,
купени на скоро всѣка по 40 хиляди лева,
биле счупени. Какъ тѣ да се счупитѣтъ
при първото имъ употребленіе? Какви сѣмъ
тѣзи машини, които толкова скъпо стру-
ватъ и толкова лесно се чупятъ?

Както и да било, но дѣтъ машини по
40 хиляди лева се счупили и до сега съб-
щенията не сѣмъ възстановени. Презъ това
дълго прѣбѣсване на съобщенията между
Русе—Варна на българитѣ оставаше да
се съобщаватъ по телеграфа. До колкова

сѣмъ добри и бързи у насъ телеграфнитѣ
съобщения нѣма да се прѣстираме. Ще
покажемъ само на този фактъ, че теле-
грамнитѣ у насъ се предаватъ много бавно.
Казваме много бавно за това, защото, ако
една телеграма дадена въ една станция
преди обѣдъ и се получи въ друга, която
е на 200, 300 или 400 километра отъ пър-
вата вечерята сѣмъция денъ късно или на
други денъ рано, това вече е извънмѣр-
но бавно телеграфно съобщение. Освѣтъ
това, въ нѣкои станции не бързатъ да ги
предаватъ незабавно на адресанта, а
чрезъ 4—5 часа и това въ едни каквито
сѣмъ нашѣтъ малки градове. За примѣръ,
една телеграма подъ № 347, подадена въ
една станция въ България на 1 Януарий
въ 4 часа вечерята, получена е въ друга-
та станция, далече отъ първата на 300
километра, на 1-й сѣмъция мѣсець въ 6 ч. 23
мин. вечерята, а предадена е на раздава-
ча на 2-й сѣмъция мѣсець въ 7 1/2 часа сут-
ринята, сир. подиръ 6 1/2 а тя е дадена на
адресанта въ 12 часа по пладнѣ сѣмъция
денъ—сир. адресантитѣ получава теле-
граммата подиръ 15 часа отъ като е била
подадена! Друга телеграма № 408 дадена
е на 3-й Януарий т. г. въ 9 часа сутр.,
а прѣта въ другата станция, далече сѣмъ-
що на 300—400 километра отъ първата,
сѣмъция денъ, по въ 11 ч. 57 мин. вечеря-
та! А предадена е на раздавача на 4-й
сѣмъ. мѣсець въ 12 часа 30 минути по
пладнѣ! Такива примѣри могатъ да се при-
ведатъ много. А отъ тѣзи примѣри е ясно,
че нашѣтъ телеграфни съобщения не само
сѣмъ много бавни, но сѣмъ невъзможни въ
никоя друга страна. Питамъ се, кой е причи-
ната на тия бавни телеграфни съобщения
въ България?

Впрочемъ, обръщаме вниманието на Ди-
рекцията на телеграфитѣ и пошитѣ у насъ
върху такива невъзможни телеграфни
съобщения.

Н. Ц.

Нѣколко статии

ПОЛИТИЧЕСКАТА ЕКОНОМИЯ.

ЗА СТОКАТА И СТОКОВОТО ПРОИЗВОДСТВО.

Повечето нѣща, потребни за живѣние,
человѣцитѣ ги произвеждатъ съ труда
си. Но за да има производство, най-
потребни сѣмъ дѣтъ нѣща. Първо, трѣб-
ва да има върху какво да става про-
изводството (*). Или, за да има произ-
водство, трѣбва да има предмети,
които, като се обработятъ, могатъ да
бѣдатъ егодни за задоволеніе на чо-
вѣшкитѣ потреби. Тия предмети че-
ловѣтъ ги взима отъ това, що го о-

*) Производство отъ произвеждамъ, обработвамъ.

кражава, или съ други думи — отъ
природата. Ще рече, за да има про-
изводство, трѣбва челоѣцитѣ да се
обърнатъ къмъ природата за предмети.
Но и това не стига. Самичѣкъ човѣкъ
не може да произвежда всичко по-
трѣбно за живѣние. За да има про-
изводство, трѣба да се съединятъ раз-
личнитѣ работи на вѣлоко челоѣдци.
Ще рече, челоѣцитѣ произвеждатъ,
като влизатъ по между си въ взаимни
сношения и като съединяватъ различ-
нитѣ си работи. Само при такова съ-
единеніе челоѣцитѣ могатъ да вли-
затъ въ сношение и съ природата и
да произвеждатъ.

Всички взаимни сношения и свърз-
ки, въ които влизатъ челоѣцитѣ за
да произвеждатъ, всички условия, при
които тѣ се съединяватъ за сѣмъщата
цѣль, правятъ това, което наричатъ
обществени отношения или *общество*.
Въ различни времена на човѣшката
история тия обществени отношения
сѣмъ биле различни. Споредъ това и об-
ществото на всѣка историческа стѣпенъ
отъ своето си развитіе има опредѣлени,
отличителни свойства.

Това различіе въ свойствата на об-
ществото въ различни времена зависи
отъ начина на производството. А пъкъ
начинътъ на производството зависи отъ
голѣмината на *производителнитѣ сили*,
или съ други думи — отъ това, дали
сѣмъ прости или сѣмъ по-искусни сръд-
ства се произвежда. Дѣто се работи
съ хурка, съ домашни дървенъ станъ
и чаржка, или съ просто рало, тамъ
начинътъ на производството е единъ;
а дѣто се работи съ машини, тамъ
начинътъ на производството е другъ.
Случва се и така, че въ една страна
да се работи въ извѣстно време и съ
прости сръдства и съ машини. Но се
гледа кое взима върхъ. Не ще и дума,
че по-искусни начинъ на производ-
ството винаги взима върхъ надъ дру-
гитѣ; той господарува на другитѣ и
най-сѣмъ ги съенива, истиква ги.

Начинътъ на производството, който
днесъ господарува въ обществото и
който истиква всички други начини,
е *капиталистическия*. Тоя начинъ на
производството днесъ се възмѣна въ
живота на всички народи, даже и въ
живота на народи, които сѣмъ останали
най-назадъ въ развитието си. Този на-

(Слѣдва).

на разъ тази классово борба. Туйъ, макаръ и въ общи
но е рти, ще покажемъ на прогресса на работническото
отни-

и. Ний вече до нѣждѣ видѣхме, колко малко
ше классовото съзнание не само въ работницитѣ,
и върѣдъ самитѣ по-интелигентни слоеве преди
години. Че противоположитѣ интереси на бур-
азията и пролетариата сѣмъ непримиримы, твърдѣ
и твърдѣ жакно го съзнаваха даже повечето
виднитѣ членове на Интернационала. Отъ очер-
въ нѣтъ на В. И. Засуличъ читатели ще видятъ, колко
до разбрали тѣ най-сѣмъществениитѣ, ръководителни
ложения въ написаниитѣ отъ Маркса устава. Тѣ-
положения служатъ сега като основа, която не-
ходимо се подразбира въ практическата дѣятел-
нѣтъ на по-голѣмата частъ отъ работническитѣ
анизации на западно-Европейски материкъ и
много отъ тѣхъ въ Севѣрна Америка. Въ са-
та Англия, гдѣто силната организация на про-
ариата се отличава и до сега благодарение на
зични обстоятелства (а главно на монопола въ
деветъ страна на всемирния пазаръ и емигрираніето
повечето население въ Америка и Австралия)
значителенъ консерватизмъ, даже туга основна-
тенденция (стремленіе) на Интернационала на-
ва сѣ по-вече и по-вече да проликва въ ума на
ботнически классъ и да придобива право вли-
върху мисълта и дѣятелността на напреднитѣ
слоеве. Английскитѣ запаятчийски съюзи често
авитъ заявления, способни да докаратъ въ отча-
е привърженицитѣ на буржуазнитѣ общественни
едби. По-нататѣтъ ще видимъ, какъ се е тивало
редъ классовото съзнание на английскитѣ ра-

ботници презъ послѣднитѣ години. Ще покажемъ
само на този фактъ, че само нѣкои отъ запаятчий-
скитѣ съюзи въ Англия сѣмъ вземали по-вече или по-
малко живо участие въ съзиданията на инициато-
ритѣ на Интернационала. При това, причината за
вземаніето на такова участие е било тѣхното глав-
но желание да се ограничи нахлуваніето на работ-
ницитѣ въ Англия изъ другитѣ страни въ време
на стачка. Сега пъкъ Конгресътъ (Съборътъ) отъ
освѣтитѣ голѣми запаятчийски съюзи, на които били
испратени депутати отъ 62,000 работници, самъ
взелъ върху си инициативата (починъ) за свикване
на международно събрание отъ представителитѣ на
пролетариата. И „*Парламентарий Комитетъ*“,
като централенъ (главенъ) органъ на тѣзи съюзи,
принуденъ билъ, безъ да се гледа на извънмѣрния
му консерватизмъ, да изпълни рѣшеніето, мотиви-
рано съ принципиални съображения за *всѣмътъски*
антиагонизмъ (противорѣчие) на труда и капитала.

Въ първия конгресъ на Интернационала частъ
отъ делегатитѣ, начело съ представители на Фран-
ция, протестираха противъ приеманіето на женитѣ
въ този всѣмътъски съюзъ на труда, като доказва-
не, че единственното имъ достоинство се състои въ
ражданіето и въпитаніето на дѣца. Сега женитѣ
встѣпватъ въ работническитѣ съюзи въ Франция и
сѣмъ пълноправни представителници на пролетариата
въ събранията. Американския „Орденъ на рицари-
тѣ на трудътъ“ принадлежи къмъ най-умѣренитѣ
работнически организации *).

*) Говори за общото, главно въ него направление. Но въ не-
го влизатъ елементи отъ всѣмъвъзможни стѣпени на развитіе — близо
до социалъ-демократитѣ, които влизатъ на тѣзи и други съюзи въ

му има неканіето „еднаква работна заплата за
двата пола“. По количеството на членовѣтъ си, раз-
нообразіето на съставнитѣ му елементи (части) и
величината на територията (окръжъ) имъ, той съюзъ
се явява единъ видъ „работническо господарство“,
а по своята тенденция и отношение къмъ всички
тѣзи разнородни елементи се явява международно
братство. „Или раса, или националност (народност),
или религия, или принадлежност къмъ какво да е
дружество, не може да прѣчи за влизаніето на кого
да е въ съюзъ“. Положеніето на Интернационала
за равнитѣ права и задължения между хората, „не-
зависимо отъ тѣхнитѣ раси, религии и национално-
сти“, е било обществено въ този консервативенъ
съюзъ допозкоза, до колкото било *освѣтено*
въ знаменитото дружество. То се простира, както
казвахме, задъ предѣлитѣ на Америка и въ него сѣмъ
участвували лица отъ двата пола, отъ разни про-
фесии (запаяти), съ исклучение, впрочемъ, на бир-
жевитѣ (търгози при борсата) и финансовитѣ (па-
рижнитѣ) царе, адвокати и такива подобни братия,
изъ които често влизатъ политически шарлатани.
Всичкитѣ членове на тоя съюзъ се ползватъ съ
гражданска пълноправностъ и братска помощъ не
само на англосаксонци, нѣмци, французи или сла-
вяни, но и на негри и испѣдени изъ своето отече-
ство русски евреи.

двѣко направление: вътрѣ, като негови активни членове, вънъ —
посредствомъ самостоятелна пропаганда.

чинът отличава днешното общество от предишните — от първобитното, от старото и сръдненежковното. Той сега захваща пълно да господарува и у нас и да истиква стария начинът на производството — дребно-занаятчийския. За това най-потърбно става да изучаваме неговите отличителни свойства.

Ако разгледаме богатството на днешното общество, ще видим, че то се състои от *стоки*. А стока се казва *всяки предмет, който се произвежда не за собствено потребление на производителя или на някои членове на неговото общество, а за размяна*. Така, например, един кундурджия, който произвежда един чифт кундур, за да ги носи сам си, или за жена си, или за дъщеря си, произвежда един предмет за свое потребление. Но кундурит, които той прави не за себе си, нито за жена си или за дъщеря си, а за да ги *размени* с дрехите на терзията или с гвоздите на желязаря, вече имат друго назначение. Кундурит тук се обръщат на *стоки*.

Но от това, че кундурит станали стока, нищо не се изменява в тях. Кундурит си остават пак кундур и когато се произвеждат за свое потребление и когато се произвеждат за размяна. Ще рече, един предмет, за да стане стока, не зависи от неговата природа, а от това, дали той се произвежда за размяна. Всяки предмет става стока от назначението, което му се дава в обществото, от *общественото му назначение*.

В обществото, в което капиталистически начинът на производството господарува, се повече и повече предмети стават стока. Ако днес има предмети, които не са още стоки, то произлиза от туй, че по край капиталистически начинът още живеят старите начини на производството. Но може да се каже за вярно, че *днес всички предмети, които се произвеждат с труд, се явяват в вид на стоки*.

(Свършек в идущия №)

ИЗЪ ОБЩЕСТВЕННИЯ ДНЕВНИКЪ

Борбата с идеите и нещата й. — Първо исторически факти върху тази борба. — „Неоспоримият естествен принцип“ и необходимостта от социализма. — Рихтерова книга „Добър дошел социализмът“ и Август Бебел.

Да обрисуваме известни идеи или да спремъ разпространението имъ има само едно вярно сръдство. То е критиката на тези идеи. Всички други сръдства са безсилни да унищожат каквито и да било идеи, а още повече едни идеи, които са плодът на историческото развитие на човечеството, каквито са съвременните социалистически идеи. Говенимата на тия идеи не могат да ги унищожат, нито да спрат разпространението имъ. Могат само едно нещо да направят — да дадат на естествения имъ, на законното имъ развитие едно неестествено направление. Например, преди 10-12 години руската реакционна партия, на чело с Каткова и Пободоносцева, подигна гонения против едно социалистическо мирно движение в Русия и поиска да искорени социалистическата пропаганда. Какво спечели руската реакционна партия с своите гонения на социализма? Заточи в Сибир много хора, обеси мнозина от тях, но да спрے разпространението на социалистически идеи не можа. Можа само да имъ даде едно направление, което едва ли едно разумно правителство би имъ дало. Друг пример. Висмарк преди 15-20 години люто се разсърди на германските социал-демократи, че са дръзнали да встанат против неговото политическо шариатство и за това той беше ръшил да искорени социал-демократизма, социал-демократите. Дванадесет години той гони и преследва с всякакви законни и незаконни сръдства социализма в Германия. Спръ ли, обаче, разпространението му? Исхода на тази борба е известен: Висмарк се строполи с главата на долу и сега забравенъ от

всички преживява последните си дни с горчиво съзнание на безсилното си против идеите. Такива примери ни дава много най-новата история на всички държави от борбата имъ с социализма, от която днес всички се отказват.

Редакторит и сътруднит на вест. „Свобода“ не искат да знаят всички тези примери и щом се разсърдят за нещо на социализма, захващат да съжаляват, че социалистическите идеи се развиват по един естествен и законен начин. Тъй искат да се отвори едно голямо против социалистическите идеи. Тъй не се задоволяват с критикуването на социализма, а искат да се не дава да се издават социалистически вестници и списания, книги и библиотеки. Съ други думи, редакторит и сътруднит на в. „Свобода“ искат една част от нашето общество, от нашия народ, да се туря вън от законит. Но съ това тѣ не искат да разберат, че който туря вън от законит едно идейно течение, той самъ се туря вън от тях. Въ такъв случай ще се оправдае само житейското правило, извадено от днешните обществени наредби: който е силен, той е прав. Съ други думи, остава да провъгласимъ, че правото на съществуване се доказва с физическата сила. Но такава едно положение на работит въ една страна надали може да се смѣта за нормално (задрво).

Противникът на социализма въ критиката си против него за най-силно доказателство на неоспоримостта на социалистическия идеал турят въ какъвто си „неоспоримъ естествен принцип“, според който уж „по силното (физически или морално) ще владѣе или истреблва по-слабото.“ Този скрий „неоспоримъ принцип“ винаги изваждат против социализма и редакторит на в. „Свобода.“ Ний няма да се простираме и на дълго да обясняваме този „неоспоримъ естествен принцип.“ При известни условия на живота е вярно, че „по силното (физически или морално) ще владѣе или истреблва по-слабото.“ Този „принцип“ при известни условия е приложимъ и къмъ безсъзнателното животинско царство и къмъ човеческит общества; но само съ тая разлика, че въ борбата на дивит вълци, левове и тигрове съ по-слабите физически животни, няма никакъв морал (правдивост), а само животински инстинкти (побуждения). Така например, левът издъб сръната и я изяда без да му мисли много; вълкът по същия начинъ изяда агнето и работата свършена. Не така обаче стои работата въ човеческото общество. Въ човеческото общество борбата се води между класит. Борят се за съществуване класа съ класа. А въ различни времена различни класи излизат по-силни от другит. Въ сръдните вѣкове бѣше по-силна феодалната класа, сѣгѣ, въ новит времена става по-силна буржуазната, която подчини подъ себе си и истреби всички други класи. Днес, благодарение на законит на капиталистическото производство, силата на буржуазната класа отслабва, а силата на бѣдната класа, на класата на пролетарията расте. За това, на основание на „неоспоримия естествен принцип“, че „по-силното владѣе или истреблва по-слабото“, по-силния (физически и морално) пролетарият без друго ще да завладѣе или истреби буржуазната класа, която от денъ на денъ става по-слаба. А щомъ пролетарията завладѣе силата на буржуазната класа, ще провъгласи социализма, за голъма жалост на такива мрачни несемисти, като Ничевци и на такива буржуазни философи, като Рихтеровци. Това ще рече, че социалистически идеалъ не е фантазия, а неизбеженъ плодът от „неоспоримия естествен принцип“, че по-силното (физически или морално) ще владѣе или истреблва по-слабото.“ Да не признава човѣкъ, че социализма е неизбеженъ, както бѣше неизбеженъ капитализма, ще рече да не признава „неоспоримия естествен принцип.“ Отъ това е ясно, че социализмътъ толкова по-скоро ще се сбъдне, колкото по-скоро пролетарията стане по-силенъ физически и правдивно. А той катадневно става физически силенъ, защото се уголъмява числото на бѣднит, които се съединяват въ социалистическата партия; той катадневно става и морално по-силенъ, защото съзнава, че го ограбват, че му ограбват труда, че го раздѣлят от дѣлата му и жената му и го опетават, и защото съзнава какъ може да се спаси отъ робството. Той катадневно става физически и морално силенъ.

По противникът на социализма не така разбира „неоспоримия естествен принцип.“ Тѣ кажатъ, че „по-силното владѣе или истреблва по-слабото“, искатъ да кажатъ, че, ако днес има бѣдни, робе и угнетени, отъ една страна, а отъ друга господаре, грабители на чуждия трудъ и угнетители, вѣчно така щѣло да бѣде. Това така било всѣкога. Така щѣло да бѣде вѣчно. Въ това искатъ да ни увѣрятъ противникът на социализма. Искатъ да ни увѣрятъ, или по-добре, искатъ да увѣрятъ проститъ хора, че не можело да бѣде да няма робе и господаре, богати и сиромаси. А съ това тѣ искатъ да ни увѣрятъ още, че не можело да се сбъдне социализма, не можело да стане така, щото всички да работятъ еднакво време и да се ползуватъ еднакво. Споредъ тѣхъ вѣченъ законъ било, щото нѣколко души, които нищо не работятъ и грабятъ чуждия трудъ, да живеятъ най-богато, а най-голъмата частъ отъ народа, която изработва всички богатства, да умира отъ гладъ, студъ и болести. Това искатъ да кажатъ противникът на социализма, като говорятъ за „неоспоримия естествен принцип.“

Че противникът на социализма не е прав, може да се види отъ следното. Преди всичко, не винаги се е дѣлило обществото на робе и господари, на ограбвани и грабители. Както сега се знае, въ първобитнит общества, при първобитния комунизъмъ, такава раздѣленост е нѣмало; тамъ всички са работили съ общи оръдия и се ползували еднакво отъ плодотът на труда. Не, ний трѣбва да отиваме така далече. Да вземемъ нашата страна. Преди 5-6 години у насъ нѣмало нито много богати, нито много бѣдни. Всякой се прехранявал отъ занаята си или отъ земит си. Днесъ занаятит и земедѣлните у насъ, отъ принци, за които разказваме въ всякой брой на този вѣстникъ, пропадатъ и на мѣстото имъ се развива капитализма. Нашата държава всѣкакъ помага за развитието на последния. А развитието на капитализма съзнана се по-вече самостоятелни занаятчи. Тѣ ще се съединятъ съ сѣмъ: това е неизбежно. Но не това искаме да покажемъ. Съ това искаме да покажемъ, че преди 5-6 години, а още повече преди 20 години, нашето общество не се дѣлѣше на капиталисти и наемни работници, а се състоеше отъ дребни самостоятелни занаятчи, търговци и земедѣлци, които работѣха за себе си. Сега е обратно. И нашето общество се по-вече се дѣли на двѣ противоположни части — на капиталисти, въ рацѣт на които се събиратъ всички богатства, и на наемни работници, на които труда се ограбва отъ първит. А това ясно ни показва, че не винаги така е било. Ще рече, раздѣленето на човѣцит на по-силни и по-слаби, на господари и подчинени не е вѣченъ законъ.

(Свършекъ в идущия №)

МАЛКА КОРРЕСПОНДЕНЦИЯ.

ХАСКОВО, Д. Получени паритѣ. Знаяте! СТАРА-ЗАГОРА, Т. Искането ни получено, заедно съ паритѣ и сѣмълата. Надѣваме се и за по-подробни сѣмълата, когато ви прилѣгне. ТЪРНОВО, Постомпирову. № 10 отъ вѣстника е експедиранъ чрезъ Джулалъ — Озманъ-Пашаръ — Кесарево. Получихте ли го, заедно съ едно писмо? Писмото и вий безъ друго. Може. С. Д.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО ДВИЖЕНИЕ

ВЪ БЪЛГАРИЯ

СЛЕДѢТЪ.

Писатъ ни отъ този градъ следното: Писахме ви по преди, че между тукашнитъ фабрични работници бѣше се почналъ едно особено работническо движение. Между работничитъ се яви една пропаганда за сдружаване съ цѣлъ да противодѣйствуватъ на единъ особенъ видъ експлоатации, която упражняватъ нашитъ фабриканти съ работничитъ си. Както ви писахме, фабрикантитъ створиха около фабричитъ бакалски дюкени, въ които работничитъ по неволи трѣбватъ да купуватъ едно-друго прескало. По-събуденитъ работници ясно виждаха, че се извършва една особена експлоатация и се зароди у тяхъ мисълта за образуването на едно работническо дружество, на което цѣльта да бѣде — да отвори свои бакалски дюкени, гдето работничитъ да купуватъ каквото имъ е потребно. Първо време тази идея се посрѣщна твърдѣ добре отъ 50 души работници. Вѣрваше се, че скоро числото на членовѣт му ще се уголъми двойно и тройно. Но скоро господарѣтъ узнаха, какво мислятъ да правятъ работничитъ имъ. И отъ тогава вече се не чува нищо

за това дружество. Споредъ работничитъ които можахме да разпитаме, причината за несполуката била, че работничитъ биле уплашени отъ господарѣт си. Мнозина отъ работничитъ съзнаватъ, че това е слѣдето отъ беззащитното имъ положение спрямо произволитъ на господарѣт. Съзнаватъ че е необходимо да се иска единъ законъ за покровителство на работничитъ, но тѣ са още малциня. Трѣбва това съзнание да се распространи между по-голъмата частъ отъ работничитъ. Тѣ не са малко, и са единени, могатъ да си издадатъ гласъ безъ да имъ остане „гласъ въпионъ въ пустинѣ“. По-нататъкъ пакъ ще ви пишемъ.

ШУМЕНЪ.

Гревата, за които спомѣнахъ въ миналия брой, вече се свърши. Свърши се безъ успѣхъ за гревиститъ. Поводъ за гревата е било непочуванието на платата за 2—3 мѣсеци отъ наемнитъ писари по десетѣка, които, между другото да кажемъ, на всѣкъдъ у насъ най-много ботятъ отъ всички чиновници. Между тяхъ които биле на брой 60 души, е имало семейни хора. Гревиститъ много пъти зашли финансови началникъ да се поправи за получаването имъ платата. Но при сѣ не идѣли. Най-подирѣ, за празничитъ, рѣшили да искатъ пари по-поспешно. Но нѣмало никаква надѣжда се да получатъ. Така изникна у тяхъ мисълта да накаратъ съ нѣкакво сръдство, нито за празничитъ да имъ платятъ. Еничко сръдство бѣше да напустнатъ работата и, докѣто не имъ дадатъ паритѣ, не са залавятъ. Така и направиха. Между 60-тихъ души 45—47 писари единодушно приели да прибѣгнатъ до това сръдство и рѣшили въ сѣбота на 19-й Декември въ 5 часа да напустнатъ работата. Но единъ денъ преди тѣ да напустнатъ работата, брали една тричленна комисия, която да представи тѣхното рѣшение при финансови чиновникъ. Последния имъ обѣщавалъ, че ще имъ платятъ за празничитъ. Излизало, че не можело да се намерятъ паритѣ. Вѣдствие на това въ 5 часа въ сѣботата гревиститъ напустнали работата. Въ понедѣлникъ финансови чиновникъ имъ съобщилъ, че който ще се върне на работата си, до нова година ще получи паритѣ; но за да се върнатъ пакъ на работата си трѣбвало всякой да даде откъдето прошение. Гревиститъ не се съгласили на това условие, като искали да се приеме всички съ едно прошение или всички да отказватъ да захванатъ работата. Общественото Отдѣление рѣшило да не се ласява и то на тѣхнитъ условия. За да накара да се подчинятъ, на другия зед извиква нѣколко писари отъ г. Прѣсепотъ и отъ околнитъ села. Тука по-голъмата частъ отъ гревиститъ се оплакивали и заплашвали да подадатъ външнотѣ прошение. Повечето отъ тяхъ са се залавятъ вече за работата си и 15 души не са работили. Така се свърши гревата, за коятожд писахъ миналия път. Съвсѣмъ не сполучивъ исхождъ за гревиститъ. Д. К.

ВЪ СТРАНСТВО

ФРАНЦИЯ.

Панамаския скандалъ се развива въ бочина и въ широчина. Всякий денъ откриватъ нови злоупотреби и въ злоупотребителни. Въ тия краища са сени разни министри, сенатори, депутати, много други важни държавни и обществени деятели. Азъ получихъ рупието продадохъ съвѣстѣта си, ти получи даде съвѣстѣта си, той получи и продади получихме, вий получихте, всички лухихме. Бѣго характеристиката на тѣликъ скандалъ. Цѣла една класа — буржуазията — е давала и вземала рупието, върв е народнитъ пари и ги е раздавала и на своитъ хора — управлюицитъ и политическитъ да и помагатъ въ кражбитъ.

ГЕРМАНИЯ

И въ Германия безработничитъ въ рупи слѣдне време напредватъ. Само въ Берлинъ числото на работничитъ, които са останали безъ всякаква работа, споредъ „Берлинъ Тагблатъ“ достигало въ Ноември до 1700 души, а споредъ другъ вѣстникъ това число достигало до 2000 души. Семейни работници, останали безъ работни. Като вземемъ предъ видъ, че това е общо за Европа и Америка, гдето се вѣждаме до заключение, че съвременната капиталистическа наредба съ повече актождатъ наявѣ своята несъстоятелностъ.

Шуменъ, печатница „Основа“